

ORGANY

PRZYWRÓCONE PIĘKNO

Na zachodniej ścianie jeleniogórskiej świątyni pw. Św. Erazma i Pankracego umieszczone są organy autorstwa Adama Casparinigo (1676-1745), wziętego śląskiego organmistrza z pierwszej połowy XVIII stulecia. Instrument ten jest zaliczany do wczesnobarokowych organów na terenie Dolnego Śląska. Prospekt jego projektu wspomnianego organmistrza został zrealizowany w roku 1705. wysokość wynosi 13,5 metra, szerokość 10 metrów a głębokość wynosi 220 cm. Do jego budowy użyto drewna lipowego. Ten wczesnobarokowy architektoniczny prospekt zajmuje całą wysokość i szerokość ściany zachodniej nawy kościoła na emporze organowej.

Monumentalny fronton prospektu podzielony jest na cztery kondygnacje /sfery/ zgodnie z architektonicznym rozmieszczeniem poszczególnych sekcji wewnątrz instrumentu. Podstawę prospektu stanowi wysokość cokołu z podziałami płycinowymi i dwoma bramkami wejściowymi do wnętrza. Poszczególne kondygnacje oddzielone są rozbudowanymi

profilowanymi gzymsami. Podziały pionowe tworzą pilastry flankujące arkady z piszczalkami ozdobione w górnej części ażurowymi złożonymi „kotarami” z ornamentem akantowym.

Nad centralną wieżę umieszczony jest złożony kartusz herbowy. Trzony pilastrów górnego piętra są zdobione uskrzydłonymi /poczwórnio/ główkami aniołków.

Dwie centralne strefy prospektu ujęte są po bokach złożoną ażurową dekoracją snycerską uszaków z motywem cęgowo-akantowym. Górna kondygnacja jest trójkątem z umownym w ich tłach uskrzydłonymi główkami aniołków. Zwieńczenie szczytu w formie łukowato wygiętego tympanonu. W jego polu umieszczony jest złożony orzeł z szeroko rozpostartymi skrzydłami. Dekoracja rzeźbiarska wieńczy górne kondygnacje w formie ośmiu siedzących, leżących oraz stojących z instrumentami muzycznymi m.in. lutnią, trąbką, mandoliną i lirą. Nad całością góruje całopostaciowa rzeźba z przedstawieniem Dawida grającego na harfie.

Piszczalki prospektowe ujęte są w obramowania w postaci okrągłych płaszczyzn i arkad, co wpłynęło na nadanie instrumentowi nazwy „Organów Słonecznych - Sonnen Orgel”. Prospekt charakteryzuje się ujęciem płaszczyznowym. Zespół piszczalek „Hauptwrku” zwieńczony jest rozetowanym tympanonem, przez który przebija węższy zespół „Berwrku” przykryty odcinkowym naczółkiem. Wieże pedałowe, wysunięte do przodu i ujęte ryzalitowo flankującą jego boki. Na dekoracje rzeźbiarsko-snycerską składają się motywy akantu i figurki aniołów. Podstawa prospektu w formie wysokiej boazerii nawiązująca swymi podziałami do jego górnych partii, mieściła pierwotnie wbudowany w części centralnej, kontuar.

Polichromia w całości monochromatyczna jest w tonacji beżowo-kremowej. Ornamenty złożone są z podmalowaniami.

Przy budowie wspomnianego prospektu użyto drewna lipowego. Niestety, ten rodzaj drewna w przeszłości był mało odporny na warunki atmosferyczne. Dla zapobieżenia procesów destrukcyjnych obiekt ten poddano w przeszłości intensywnej renowacji. Potwierdzają to podpisy owych konserwatorów zamieszczone na parapetach gzymsowych.

Ostatnie zabiegi konserwatorskie przy wspomnianym prospekcie trwały od czerwca do listopada ubiegłego roku /2006r./. Ogólny nadzór nad ich prawidłowym przebiegiem sprawowała krakowska konserwator Barbara Kuczevska. O pilnej potrzebie przeprowadzenia niezbędnej renowacji tego obiektu świadczyły: szybko postępujące procesy destrukcyjne spowodowane niszczyielskimi działaniami drewnojadów, wahające się amplitudy temperatur i wilgotności wewnątrz świątyni, systematycznie zachodzące procesy starzenia się materiałów, wielokrotne przemalowania, poprzednie naprawy dotyczące poszczególnych elementów prospektu, uszkodzenia mechaniczne oraz pokrycie całości prospektu warstwą brudu i pociemniałego werniksu.

Wstępnym etapem do przeprowadzenia zabiegów renowacyjnych była analiza stratygraficzna umożliwiająca dokładne określenie zasięgu i charakteru poszczególnych warstw chronologicznych zarówno na szafie prospektu jak i na elementach snycerskich. Przy zastosowaniu tej metody badawczej stwierdzono, że na oryginalnej warstwie malarskiej znajduje się kilka warstw przemalowań. Decyzją Komisji Konserwatorskiej zajmującej się tym obiektem przystąpiono do usunięcia wtórnych warstw zarówno z powierzchni prospektu jak i podmalowań czerwienią z elementów snycerskich złożonych.

W trakcie prac konserwatorskich usunięto przemalowania mechaniczne oraz chemiczne z zastosowaniem środ-

ków do usunięcia powłok lakierniczych.

Prace konserwatorskie objęły pełną renowację techniczną i estetyczną. W trakcie ich usunięto wtórne przemalowania z powierzchni prospektu oraz brązy pozłotnicze i podmalowania czerwienią z elementów snycerskich. Uzupełniono ubytki rzeźbiarskie. Impregnację przeprowadzono metodą powierzchniową oraz metodą kąpeli. Uzupełniono

grunty oraz opracowano ich fakturę. Scalono kolorystycznie w technice Maimen Reatauro. Rekonstrukcję pozłocenia wykonano materiałami szlachetnymi na poler i mat, a następnie zabezpieczono preparatem Gold Sealer. Podczas przeprowadzania prac renowacyjnych zrekonstruowano ubytki rzeźbiarskie z fakturą oryginału.

Punktowanie i rekonstrukcję warstwy marmoryzacji wykonano w technice Maimeri Reatauro.

Poczyniono także prace pozłoceniowe. Retusze i rekonstrukcje wykonano z materiałów szlachetnych w technice na poler i mat. Powierzchnie złożone zabezpieczono preparatem Gold Sealer, nowe złączenia spatynowano.

Gruntowne prace konserwatorskie doprowadziły do odsłonięcia podpisów restauratorów z roku 1862 i 1906.

Ponadto konserwacji poddana została podstawa prospektu organowego, zamontowano nową dmuchawę do organów oraz zabezpieczenia elektryczne.

Cennym uzupełnieniem prac konserwatorskich przy tutejszym prospekcie organowym była instalacja dodatkowego oświetlenia fundacji rodziny Perzanowskich. Pracami montażowymi w zakresie urządzeń oświetleniowych zajmował się Grzegorz Dąbrowski. Dzięki zainstalowaniu dodatkowego oświetlenia prospekt ten zyskał na swej niepowtarzalnej okazałości pod względem architektonicznym i estetycznym.

Grunтова renowacja prospektu organowego przeprowadzonego w jeleniogórskiej świątyni pw. Św. Erazma i Pankracego z inicjatywy i wielkiej zapobiegliwości obecnego proboszcza ks. Bogdana Żegadło zapewne przez wiele lat będzie ozdobą wnętrza tutejszej świątyni gotyckiej. Ogólny koszt przeprowadzonych prac konserwatorskich wyniósł 136.000 zł. Na tę sumę złożyła się dotacja dolnośląskiego Urzędu Marszałkowskiego 105 tys.zł, dotacja Urzędu Miasta Jeleniej Góry 17,5 tys. zł oraz ofiarność miejscowej społeczności parafialnej wyrażającą się sumą 13,5 tys.zł.

**Opr. Adolf Andrejew
Fot. Marek Hardel**

Tekst opracowany w oparciu o materiały znajdujące się w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków we Wrocławiu (Delegatura w Jeleniej Górze).

